

S nemcsak szelleme friss még, hajlékony formakezelése is. A kötet java része sajátos szabadvers, amelybe helyenként rimes sorok is vegyülnek. Nem egyszer azonban visszakanyarodik a hangsúlyos verseléshez (*Költőnő, Dőre kérdés*), sőt egy kedves, derűs hangú költe-

ményben (*Vásár*) még a népdalok hagyományát is feleleveníti.

Kívánjuk a nyolcvanéves költőnőnek: őrizze továbbra is hangja tisztaságát, függetlenségét, s azt a ritka alkotókedvet, amely e kötetnek is sajátja.

BOTKA FERENC

SZERTEFOSZLOTT LEGENDA

KOPECZKY LÁSZLÓ: *Don Juan utolsó kalandja*.

Üzenet, 1971. XI—XII.

Don Juan mint klasszikus hőssze-
relmes, tiszteletet parancsoló szex-
apostol lekerült, végérvényesen le-
bukott a kiváltságos, hozsannákkal
fürdetett nyoszolyaeszmények im-
már porlandó talapzatáról. Bukásá-
val szertefoszlott a Don Juan-i le-
genda pókhálós romantikája is.

Ezt a legendát, ezt a romantikát
különbön is túlélte, túllépte már az
élet, lehetőségeiben, »pazarságában«,
pajzanságában egyaránt, éppen ma,
a szexforradalom idején, sőt, a lehe-
tő legnagyobb mértékben bagatelli-
zálta, profanizálta is.

Don Juan meghalt Kopeczky aka-
ratából. Volt olyan érzésem, hogy
azt kérdezzem: miért kellett a jó
öng kujonnak ilyen csúfosan ki-
múlnia? Ahogyan a Kopeczky-da-
rab írói parancsa azt elvégezte...

A válasz szinte magától adódik:
ismerve a kopeczkyi szellem morá-
lis-filozófiai normáinak, törvényei-
nek kritériumait, egyszóval a kopecz-
kyi etika szigorúságát, puritanizmu-
sát, meglehet, hogy tudat alatt, a
kopeczkyi intellektus, a kopeczkyi
tisza életbölcesség, létszemlélet,
magasságainál s maradóktalan jó-
zanságánál fogva (is) nem hagyhatta
bíntelenül a Don Juan-i, pusztán
és kizárólag a biológia banális »ér-

tékköveire« emelt nimbusz ostoba,
pimaszul henecegő sok évszázados
uralmát.

Ezek után bátran merem állíta-
ni, hogy Kopeczky nem merő játé-
kosságból, fonákyszerető pajkossá-
gból, az »ugratás« látványos attrak-
ciójának »mulandó« kedvéért állí-
totta »tiszteletre méltó« hőst szé-
gyenoszlop elé, éppen azoknak szem-
e láttára, akik a Don Juan-i
(sex!) misztikum rajongó hódolói,
kértészei voltak.

Állítom, hogy Kopeczky nem a
komédia kedvéért új komédiát a ne-
mes lovaggal, mert Kopeczky min-
den, sokaknak »talmínnak« tetsző
(vonatkozik ez irodalmi tetteire) ko-
médiázása (én játékosságnak neve-
zem!) mögött ott van, és nem is
rejtve, az emberszeretet, a lélek
tiszteletének bizonyossága s az em-
beri lét megindító tragikumának
mélységes átérzése, átélése, amit —
sajnos — a legjobb indulatú Ko-
peczky-magyarázók, Kopeczky-játók
se voltak képesek meglátni.

Kopeczky (szó szerint!) sírva ne-
vető alkotó.

Az irodalomtörténet eddig nem
ismer még egy ilyen őszintén sírni és
nevetni tudó alkotó szellemet, mint
amilyen Kopeczkyé.

Ha azt mondom, hogy ez a szellem teremtette meg az »új« Don Juant, — nem jól mondom, mert Kopeczky, ahogyan fennebb említettem, megsemmisítette: úgy is mint nem kizárólagos »szellemi« tüneményt, úgy is mint álszentet, mint méltatlan istenséget, akinek, a kopeczkyi szellemi koncepció attribútumai szerint és értelmében, immár semmi keresnivalója a szellem egyértelműen s általa elfogadott, elismert szentélyében.

S ha fokozni akarom tovább a kopeczkyi szellemítélet drasztikumát, azt kell mondanom, hogy Kopeczky még kegyetlenebbül bánt el a hősé-vel, túl az egyszerű megsemmisítés tényén.

Azért, mert a darabban olyan csúföndárosan-tragikusan átminősítette a Don Juan-i legenda biológiai-fiziológiai épségét (normál állapotát) egy pokolian kísérteties és mélyseges részvételt keltő szexuálpatológiai diagnózissá; tehát a büntetés egyik legkegyetlenebb nemét alkalmazta hősével szemben.

Es ezt mesterien, művészen, magusi hozzáértéssel, ranggal és tekintéllyel tette, s előlegezett megnyugtatóssal, hogy: nem kell elborzadni!

Ez csak játék!

Vagy ha úgy tetszik: illúzió!

Es valóban: illúzió, ha a kopeczkyi etikától elvonatkoztatva vizsgáljuk a darabot...

A *Don Juan utolsó kalandját* nemcsak Kopeczky egyik irodalmi csúcsteljesítményének, de irodalmunk rendkívüli eseményének is tartom.

Nem annyira a költői megvalósítás szigorúan vett eredménye, mint inkább Kopeczky szellemességének, szellemének tiszta, eredendő ragyogása jellemzi.

Rendkívül különös, igéző módon tudta egyesíteni, összeötvözni egyéni, mély értelmű életbölcseletét azaz az ugyancsak finom lírássággal, amely végighömpölyög, végigcsörgedez a darabon, amelyben végül is mágikus lírává magasztosul a bölcselet, a líra meg bölcességé!

Ez a mű a Don Juan-i legenda (tragikus) metamorfózisa, melynek poklábból Kopeczky varázsütésére ki-

forr a pusztán, siváran animális »férfiasság« hazug heroizmusának hiábavaló értelme, illetve »nevetség« értelmetlensége, főleg egy olyan korban — a mi korunkban —, amikor az emberi szellem csúcса szinte kozmikus dimenziókat öltött.

S éppen most, bár sajnálatosan sokat késve, talán a *Don Juan* ürügyén, kötelességemnek tartom deza-vaálni azokat, akiknek az volt a legharsányabb heurékája, amikor Kopeczkyban a »zseniális«, vagy legfőlőbb tűrhető (szent együgyűség) Karinthy-, Moliére-, vagy Gál-epi-gont »fedezték föl«.

S hogy diszkvalifikáljam azt a néhány esztétikai rágcshálót, akik a retorika kövén élesre köszörült agyaraikkal régóta nekivadulva, dühös falánksagukkal minden értéket elpusztítanak, fölfalnak irodalmunk szerűjén, akik (csodamód!) nem képesek megkülönböztetni a szalmától a magot!

Hogy Kopeczkyt az őt egyedül megillető helyre tegyem: művésztünk élvonalába.

Kopeczky alkotószelleme — nagyságának minden értékével, egyéni-művészi szépséglátásával, mágikus hatásával, kizárólagos tragikomikai intuíciójával — egyedülvaló!

Senkivel össze nem hasonlítható és téveszthető!

Kopeczky kizárólag önmagával azonos!

A szó legnemesebb művészi értelmében.

A *Don Juan* látszólagos dramaturgiai, illetve költői »abszurditása« — gondolok itt a férfiasságvesztés szokatlan, de a valóságban előforduló körülményeire, illetve tényére — olyan választékos tapintatossággal, s a költői szertartás diszkrét ünnepléységével van a darabba építve, hogy a legbigottabb kispolgár álszemérmetségét, a »meztelen« szerelemmel, a szeretkezéssel szemben főnntartott előítéleteit se sérti. De nyugodtan mondhatnám azt is, hogy ez az abszurdítás mint szcenikus motívum szinte mellékes is, ha az »új legenda« koncepciójának anatómiai kifejlődésében nem minősülne át a darab főpillérévé, amelyre

Kopeczky »szokatlan« lírai művét ráépíti...

Úgy érzem, hogy tartoztam ezzel az utómagyarazattal magának Kopeczkynek és mindazoknak, akik a *Don Juant* nemcsak mint históriájánál, beállításánál, illetve »furcsa« eszméjénél fogva rendhagyó darabot vizsgálják, de úgy is, mint a »megbotránkoztatásig« naturalizált antitézisének egy (valamiféle) hagyományos, standard szellemiség igényeivel látrehozott darabnak, amelyek — még egyszer hangsúlyozom —

Kopeczky becsületre, tiszteletre kötelező zsenijétől, a kopeczkyi etikától idegenek.

Mert, ahogyan már egyszer mondtam, Kopeczky László *Don Juanja* kizárólag a férfiaság hazug heroizmusának értelmére s annak különösen nevetséges dekadenciájára mutat, éppen most, a szexforradalom föltűnően feminizáló szakában, különös tekintettel az emberi gondolat egyre erősebb kicsillanására az említett forradalom felhői közül, a kozmikus távolságok felé!

ZÁKÁNY ANTAL

A KÉTNYELVŰSÉG JEGYÉBEN

— Az Osvit fordítói munkájáról —

A közelmúltban, amikor a Rukovet szerkesztőségében átnyújtották Kopeczky Lászlónak a *Ház* című regénye szerbhorvát nyelvű fordítását, amely az Osvit könyvkiadó gondozásában jelent meg, a magyar, horvát és szerb írók érezték, hogy egy jelentős eseménynek a szemtanúi. Egy régebben megkezdett munka folytatásának tekintették ezt az ünnepi aktust, s annak bizonyítékát látták benne, hogy az egy évtizeddel ezelőtt megkezdett fordítói tevékenység egyre szervezettebbé válik.

A sorozat első könyve Zákány Antal *Blizine i daljine (Közelségek és távolságok)* című verseskötete volt. Ezt három évvel később, 1966-ban Gajdos Tibor *Ostrvo (Sziget)* című novellagyűjteménye követte. Ezután — mind a Rukovet, mind az Osvit keretein belül — jó ideig szünetelt a fordítói munka, valószínűleg az alkotók közötti surlódások miatt. Amikor azonban megalakult a szerbhorvát nyelvű folyóirat új szerkesztősége, ismét föllendült. Egymás után jelentek meg a fiata-

labb és idősebb magyar írók munkái. Ezek között kiemelkedő helyet foglal el Deák Ferenc *Légszomj* című drámájának átültetése. Lazar Merковиć és Tomislav Vojnić gondos fordítását a Rukovet különnyomatban is kiadta.

Az első lépéseket hamarosan újabbak követik. Már az elkövetkező hetekben *Na tragu (Nyomon)* címmel elhagyja a sajtót Sáfrány Imre kritikáinak, tanulmányainak és útirajzainak gyűjteménye Sava Babić hivatott tolmácsolásában.

A jeles fordító egyébként nemcsak a vajdasági magyar írók népszerűsítésén fáradozik, hanem a magyar irodalom legkiemelkedőbb alkotásait is az ő fordításában ismerték meg a szerb és a horvát olvasók. Fáradhatatlan és igényes munkájáért nemrég megkapta a magyar PEN Klub emlékérmét. Elsősorban a modern magyar művek kötik le érdeklődését. Így például átültette szerb nyelvre Cseres Titor *Hideg napok*, az *Ember fia és farkasa*, Déry Tibor *A portugál király és Fe-*